

Duna–Tisza Közi Falugondnoki Hírlevél

XII. évfolyam, 50. szám

2009/1.

Értékünk az ember

Az Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért Alapítvány tizedszerre rendezte meg a Kárpát-medencei magyarság civil szervezeteinek kiemelkedő rendezvényét, amelynek alapeszméje az emberi élet értékének kihangsúlyozása, központba állítása. „Értékünk az ember” – az elmúlt 10 évben sok civil szerveződés kapott útmutatást, segítséget, támogatást – ezen fórumok alkalmával is – az emberek közösségbe bevonása, életük jobbá tétele érdekében végzett munkájában.

Erre nagy szükség van, mert a mai közfelfogás ettől eltérő: az ember annyit ér, amennyit profitál, amennyi haszon van belőle. Nagyon sokan pénzorientáltak, materialisták, érzéketlen életszemléletben úgy látják, mint az a Nobel-díjas vegyész, aki rajtakapva feleségét, hogy az ő sok távolléte miatt sokat sírdogál, odalépett hozzá, nyers mozdulattal letörölte egy könnycseppet, és nedves ujját felmutatva azt mondta az asszonynak: – Mire való a sírás? Nézd: a könny nem más, mint nevetséges mennyiségű fehérje, nátrium, kalcium, némi protein, meg szén... Mi hát egy könnycsepp? Haszontalan váladék, ami szennyezett vízből áll.

Nagyon gyakran a vegyész szemével nézünk a többiekre. Ebből a szempontból azoknak van igazuk, akik azt mondják, hogy az emberi test nem más, mint hét darab szappan előállításához szükséges zsír, egy közepes nagyságú szög elkészítéséhez szükséges vas, kétezer darab gyufához elegendő mennyiségű foszfor, és ahhoz elegendő mennyiségű kén, hogy megszabaduljunk saját bolháinktól... Ezen emberek szerint a szeretet nem más, mint kémiai reakció, egy különös betegség, az emberi lények árucikkek, a lélek világa ostobaság.

(Folytatás a 2. oldalon)

Kányádi Sándor: Álmodó

Várost álmodtam ide én;
fölraktam, itt van: az enyém.

Utat álmodtam, kész az út;
fürkészem: milyen messze fut?

Fényről álmodtam: fény ragyog.
És álmodtam egy ablakot,

ahonnan majd a végtelen
tavaszi eget nézhetem.

Megvan végre az ablakom,
van szobám, ahol lakhatom,

van alázatos szőnyegem,
naponta többször ehetem.

Mi kell még – kérdik –, nem elég?
Örülök persze – szólnék,

de csak a fejem ingatom.
Állok némán – és álmodom.

Fotó: Ujvári Sándor

(Folytatás az 1. oldalról)

Nekünk más az értékrendünk, hiszen Isten hasonmásai vagyunk, többek világunk minden más élőlényénél, és mi tudjuk, hogy az életünk nem csak a kitapintathatóból, anyagiból áll, hanem ezeknél jóval nagyobb örömforrások a szeretet megtapasztalása, a közösség megtartó erejének megérzése, a figyelmesség átélése, megcselekvése. Ezek mind életet adó és életet fenntartó dolgok, amelyek emberré teszik az embert, szebbé formálják létünket. Legtöbb esetben nem hatalmas és látványos dolgok ezek – ezért elkerülnek a média figyelmét, erről nincs szó a tévében, rádióban, bulvárlapokban –, hanem apró lelki mentőövek.

Végezetül egy történet. A német költő, Rilke egy időben Párizsban élt. Naponta bejárt az egyetemre egy francia barátnője kíséretében. Útjuk egy nagyon forgalmas útvonalon vezetett át. A kereszteződésnél állandóan egy koldusasszony kéregetett a járókelőktől. Mindig ugyanazon a helyen üldögélt. Mozdulatlan volt akár egy szobor. Kezét előre nyújtotta, szemét a földre szegezte. Rilke sosem adott neki egy fillért sem, barátnője ellenben gyakran belecsúsztatott a koldus kezébe egy-egy pénzdarabot. Egyszer a francia nő csodálkozva meg is kérdezte a költőt: – Te miért nem adsz soha semmit ennek a szegénynek? – Olyasvalamit kellene adjunk neki, ami nem a kezének, hanem a szívének szól – válaszolta a költő. Másnap Rilke egy rózsabimbóval érkezett. Egyenesen a koldusasszonyhoz ment. A rózsát belehelyezte a kezébe, és tovább akart menni. Ekkor azonban váratlan dolog történt: a koldusasszony felemelte tekintetét, ránézett a költőre, nagy nehezen felkelt a földről, megragadta a férfi kezét és megcsókolta. Majd, a rózsát erősen a szívére szorítva, eltávozott. Egy héten át nem látták. A másik héten ismét ott ült az utcáson, a szokott módon: szótlanul, mozdulatlanul, mint korábban. – Miből élhetett egész héten át, mikor semmit sem kapott? – kérdezte a francia barátnő. – A rózsából – válaszolta a költő.

Jó lenne, ha vissza tudnánk adni az emberiségnek, környezetünknek a lélek jelentőségét, ha fel tudnánk ébreszteni bennük a lélek éhségét.

Balázs Zoltán
Szilágykerked

Kik nyertek falu- és tanyabuszt?

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési programban falu-, illetve tanyabusz pályázat a vidéken élők közlekedését kívánta segíteni, azaz a falu- és tanyagondnoki szolgálatot működtető településeknek lehetőséget adni gépjárművek vásárlására, hogy feladataikat megfelelő autókkal tudják ellátni. Cél volt a hátrányos helyzetű településeken, s a tanyákon élők esélyegyenlőségének javítása, s a közszolgáltatásokhoz való könnyebb hozzájutás is. Országosan több mint 1000 település adott be pályázatot. A kisbuszokat sok helyen már megvásárolták, de a pá-

lyázati összeget még senki nem kapta meg, mert a támogatás utófinanszírozású, így a gépjármű megvásárlása, s a kifizetési igénylés benyújtása esetén legalább félévet kell várni.

Egyesületünk működési területén 135-en kapnak új autót a szolgáltatás elvégzéséhez. Megdöbbenéssel láttunk azonban a listán olyan településeket, melyek 600 főnél nagyobbak, s nincs külterületük. Nem tudjuk, hogy ezen települések hogy kerülhettek a támogatottak közé. Térségünkben is több mint 30 ilyen település van.

(Eredmények a 3. oldalon!)

Kemény Bertalan Falufejlesztési Díj

A Falufejlesztési Társaság Kemény Bertalan tiszteletére Kemény Bertalan Falufejlesztési Díjat alapított.

A díj alapításának célja, hogy erkölcsi elismerése legyen mindazon természetes személyeknek, országhatáron belül, illetve a Kárpát-medence területén, akik falugondnoki feladatukat legalább 5 éve, kiemelkedő színvonalon végzik, valamint a vidék és falufejlesztés elkötelezettjeként a vidék és falufejlesztés tekintetében, szűkebb környezetükben, vagy országos szinten is kiemelkedőt hoztak létre. A díjhoz pénzjutalom nem tartozik.

A díj csak természetes személy részére egy alkalommal ítéltető oda. A díjban részesülhet az a természetes személy, falugondnok, illetve a falu- és vidékfejlesztés során szűkebb vagy tágabb környezetben jelentős eredményeket elérő, akit e díjra érdemesnek tart a javaslattevő. A javaslat benyújtásának legközelebbi határideje 2009. január 31.

A pályázati űrlap letölthető a www.falu.blog.hu honlapról.

Krizsán András elnök,
Falufejlesztési Társaság

Újabb tanyabusz pályázat

Ebben az évben március 1-ig adható be pályázat a régiós vidékfejlesztési hivatalokhoz „tanyabuszokra”. Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó, a vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások körében a falu- és tanyagondnoki szolgáltatást indítók vagy már működtetők is új gépjárműbeszerzésére pályázhatnak. A beszerzendő gépjárműnek legalább 8+1 férőhelyes, egyterű, legalább 100 LE motorteljesítményű. A támogatás felső határa 10 millió forint (40 ezer euro), a támogatás aránya pedig az összes elszámolható kiadás 80%-a.

A rendelet 1. és 1/a mellékletében meghatározza a fejlesztésre pályázható településeket: 5000 főnél kevesebb lakosú vagy 100 fő/km² népsűrűség alatti községek, ill. olyan települések, amelyek lakosságának több mint 2%-a a település külterületén, tanyás térségekben él.

A pályázati űrlap egyesületünk honlapjáról (www.falugondnoksag.hu), valamint a www.mvh.gov.hu honlapról letölthető.

Megye:	Nyertesek:	Megye:	Nyertesek:
Bács-Kiskun megye	Ágasegyháza Község Önk. Az Érsekalmi Általános Iskola Tanulóiért Alapítvány Bácsszentgyörgy Község Önkormányzata Ballószög Község Önkormányzata Balotaszállás Községi Önkormányzata Bócsa Község Önkormányzata Borota Községi Önkormányzata Bugacpusztaháza Községi Önkormányzata. Centrál-Mentál Szociális Szolg. És Munkarehabilitációs Kht. Kunbaja, Majorközpont Csengőd Községi Önkormányzata Csólyospálos Község Önkormányzata Dávod Község Önkormányzata. Drágszél Község Önkormányzata. Dunafalva Község Önkormányzata Dunapataji Nagyközség Polgármesteri Hivatala Felsőszentiván Község Önkormányzata Fülöpháza Község Önkormányzata Harta Nagyközség Önkormányzata Helvécia Község Önkormányzata Homokmégy Községi Önkormányzata Imrehegy Község Önkormányzata Jakabszállási Községi Önkormányzata Jászszenklászló Községi Önkormányzata Kerekegyháza Város Önkormányzata. Kiskunmajsai Többcélú Kistérségi Társulás Kisszállás Községi Önkormányzat Kömpöc Község Önkormányzata Községi Önkormányzat Mátételke Községi Önkormányzat Ordas Öregcsertő Önkormányzata Kunadacs Község Önkormányzata Kunbaja Község Önkormányzata. Kunfehértói Polgármesteri Hivatal Kunpeszér Község Önkormányzata Kunszállás Községi Önkormányzata Madaras Község Önkormányzata Miske Községi Önkormányzata Orgovány Község Önkormányzata Páhi Községi Önkormányzata Pálmonostora Község Önkormányzata Pirtói Polgármesteri Hivatal Rém Község Önkormányzata Sükösd Nagyközség Polgármesteri Hivatal Szakmár Község Önkormányzata. Szank Községi Önkormányzata Szentkirályi Községi Önkormányzata Tompá Város Önkormányzata Tompá Város Önkormányzat Polgármesteri Hivatal Újtelek Község Önkormányzata Zsana Község Önkormányzata	Békés megye	Békéscsaba és Térsége Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás Békésszentandrás Nagyközség Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Önkormányzata Ecsegfalva Község Önkormányzata Geszt Község Önkormányzata Gyomaendrőd Város Önkormányzata Gyula és Környéke Többcélú Kistérségi Társulás Hétszínvirág-Tüskevár Szolgáltató Nonprofit Betéti Társaság Bt. Gyomaendrőd Kaszaper Község Önkormányzata Kétegyháza Nagyközség Önkormányzata Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulása Köröstarcsa Község Önkormányzata Körösújfalú Községi Önkormányzat Községi Önkormányzat Magyarbánhegyes, Községi Önkormányzat Pusztaföldvár Medgyesbodzás Községi Önkormányzat Mezőhegyes Város Önkormányzata Nagykamarás Község Önkormányzata Nagyszénás Nagyközség Önkormányzata Önménykúti Község Önkormányzata Pusztatottlaka Községi Önkormányzat Humán Szolgál- tató Központ Rózsakert-Gondoskodás az Egészséges Életmódért Alapítvány Csabacsúd Szeghalom Város Önkormányzata Tarhos Község Önkormányzata
Jász-Nagykun-Szolnok megye	Berekfürdő Községi Önkormányzat Tiszainokai Önkormányzata Cserkeszőlő Község Önkormányzata Jászágó Község Önkormányzata Jászsós-szentgyörgy Községi Önkormányzat Jászfelsőszentgyörgy Községi Önkormányzat Jászládány Nagyközség Önkormányzat Jászszentandrás Községi Önkormányzat Karcag Város Önkormányzata Kétpó Község Önkormányzata Kunszentmárton Város Önkormányzata Mezőhek Községi Önkormányzat Nagykőrű Községi Önkormányzat Öcsöd Nagyközség Polgármesteri Hivatala Polgármesteri Hivatal Tiszabura Pro Tomajmonostora Kommunális Szolgáltató Kft. Szelevény Község Önkormányzata Tiszaroffi Önkormányzat Tiszásas Község Önkormányzata Tiszavárkony Község Önkormányzata	Csongrád megye	Alapítvány a Mártélyi Általános Iskoláért Ambrózfalva Községi Önkormányzat Ásotthalom Község Önkormányzata Balástya Község Önkormányzata Bordány Községi Önkormányzat Csanádalberti Községi Önkormányzata Csongrádi Kistérség Többcélú Társulás Derekegyház Község Önkormányzata Deszk Község Önkormányzata Eperjes Polgármesteri Hivatal Fábiánsebestyéni Községi Önkormányzat Forráskút Község Önkormányzata Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás Kövegy Község Önkormányzata Kübekháza Község Önkormányzata Mórahalom Város Önkormányzata Nagymágocs Nagyközség Önkormányzata Óföldreák Község Önkormányzata Ópusztaszer Önkormányzata Polgármesteri Hivatal Csengele Pusztamérges Községi Önkormányzat Ruzsa Község Önkormányzat Sándorfalva Város Önkormányzata Szegevár Nagyközség Önkormányzata Tiszasziget Község Önkormányzat Üllés Község Önkormányzata Zákányszék Község Önkormányzata Zsombó Község Önkormányzata
		Pest megye	Csemő Község Önkormányzata Csővár Község Önkormányzata Inárcs Község Önkormányzata Kisnémedi Polgármesteri Hivatal Kocsér Község Önkormányzata Nyársapát Községi Önkormányzat Penc Község Önkormányzata Tápiógyörgye Községi Önkormányzata Tápiószőlős Község Önkormányzata Tatárszentgyörgy Községi Önkormányzat Újszilvás Község Önkormányzata Valkó Nagyközség Polgármesteri Hivatal Vasad Község Önkormányzata Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület Cegléden működő tanyagondnoki szolgálata

Találkoztak a családsegítők

A Dél-alföldi Regionális Módszertani Családsegítő Szolgálat által szervezett Bács-Kiskun megyei szakmai találkozót tavaly, év végén Lajosmizsén rendezték meg.

A módszertani családsegítő szolgálat évente két alkalommal szervez szakmai napot a régió mindhárom megyéjében. Ezen rendezvények célja egymás intézményeinek megismerése, személyes konzultációs lehetőség, műhelymunka, jó módszerek bemutatása, tapasztalatcserre, ismeretbővítés.

Ezúttal a lajosmizsei kollégák vállalkoztak a házigazda szerepére és kulturált környezetben, a művelődési házban fogadták a megyéből érkező családsegítő munkatársakat. A szakmai fórumot megtisztelte jelenlétével Basky András polgármester, aki köszöntőjében bemutatta a 15 éve városi rangot elnyert települést. Ez alkalomból ajándékkönyvet nyújtott át a megjelenteknek. A 15 éve város Lajosmizse című kötet előszavában ezt írja a település első embere: „Biztos alapra építhettünk. Olyan közösségre, amely ismeri az összefogás erejét, amelynek tagjai, ha kellett, időt, verítéket, anyagi javakat áldoztak ezért a városért.”

A köszöntőt követően Józsné Dr. Kiss Irén, az integrált Egészségügyi, Gyermekjóléti és Szociális Intézmény vezetője mutatta be az intézményt és beszélt arról a sokféle szakfeladatról, melyet ellátnak. Jó volt hallani, hogy a mindennapi nehézségek mellett az intézmény képes fejlődni, megújulni mind infrastruktúrájában, mind pedig szakmai tartalmát tekintve. Lendületes fejlődésük anyagi hátterét elsősorban a sikeres uniós pályázataik biztosították.

Tóthné Ludányi Erika családsegítő munkatárs beszélt a családsegítő szolgálat feladatairól, a helyi problémákról, nehézségekről. A lakosság mintegy 9–10 százaléka roma származású, nagy részük a „cigány városban” szegregációban él. E probléma kezelésére bizony még szükség lesz összefogásra és együttműködésre az érintettek, a szociális munkások és a település vezetői között. Az iskolázatlanság, a foglalkoztatás hiánya, az egészségkárosodottak magas száma az adósságcsapda – ezek sajnos más településeken is jelenlevő, visszaköszönő problémák. Szó esett a cigány munkavállalók hátrányos megkülönböztetésének gyakorlatáról és a jogorvoslás lehetőségéről, valamint a „Lépj egyet előre” program kudarcos befejezetlenségéről, mely sok jelentkezőnek kedvét szegte.

A megoldatlan nehézségek indulatokat, agressziót gerjesztenek, melyet nehéz kezelni a segítő szakembereknek. Gondot okoz továbbá a román munkavállalók magas száma a környéken, akik alkalmi munkavállalói kiskönyvvvel dolgoznak és nehéz helyzetük miatt sokszor adományokért folyamodnak.

A találkozó második blokkjában Csörszné Zelenák Katalin mutatta be a Falugondnokok Duna–Tisza Közi Egyesületét és a Dél-alföldi Regionális Szociális Módszertani Intézmény partner szervezeteként beszélt az egyesület múltjáról, jelenéről, módszertani feladatairól.

Témaválasztásunkat kettős cél motiválta: fontosnak gondoltuk az új módszertani partner bemutatását, másfelől szeretnénk, ha a jövőben még célirányosabb, tervszerűbb, jó kapcsolat alakulna ki, illetve fűződne szorosabbra a tanya- és falugondnoki szolgálatok és a családsegítők között. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy e két szolgálat, szükségszerűen is egymásra van utalva és kiegészítik egymást.

Nagyon tetszett, hogy a falugondnokoknak évente be kell számolniuk falugyűlésen vagy testületi ülésen a végzett munkáról, ahol rögtön megkapják a visszajelzést is. 1996 óta a szociális törvényben is megjelenik a szolgáltatás, 1998-tól normatív támogatást kapnak. A tanyagondok „egyszemélyes intézmény”, segítő, közvetítő, közösségépítő és még lehetne sorolni az elvárt és végzett feladat-köröket.

Az egyesület 1997-ben jött létre, jelenleg három főállású munkatársa van, tagjai a szolgálatok munkatársai, pártoló tagok az önkormányzatok. Közös találkozók, akkreditált képzések, uniós pályázatok, szakmaközi kapcsolatok (RÉV), kutatások, ellenőrzések, szakmai program véleményezése, határon túli kapcsolatok ápolása – hosszan lehetne sorolni az elhangzott feladatokat. És hogy ez még hitelesebb legyen Risecskin Dénes, ordasi falugondnok beszélt a családsegítővel való helyi együttműködési lehetőségekről. Közös családlátogatások, egymás jelzőrendszerei, hogy csak a legfontosabbakat említsük. A település lakóinak együttese roma származású, de náluk nincs kirekesztődés, sok a vegyes házasság. Sok továbbképzés szerveződik a feszültségek kezelésére.

Az egyesülettől is kaptunk egy hasznos, szép küllemű kiadványt, melynek címe: Élni tanulj – tanulás minden életkorban. Végül a családsegítést érintő várható törvényi változásokról Mártháné Megyesi Mária, regionális koordinátor tartott tájékoztatót az „Út a munkához” programhoz kapcsolódóan, és válaszolt a kérdésekre.

A szakmai fórum végén megtekintettük az új helyre, az egészségháza költözött családsegítő és gyermekjóléti szolgálat helyiségeit. Kellemes, esztétikus környezetben tudnak dolgozni és fogadni az ügyfeleiket. Köszönjük az élményeket!

Zomboriné Botás Mária

Módszertani Családsegítő Szolgálat
szakmai vezető

Vajdasági vendég

A napokban vendégünk volt Ric Gábor, a szabadkai CARITÁS főkoordinátora, aki a Szabadka melletti kistérségeken beindítható tanyagondnoki szolgálatok előkészítő munkálatait végzi. Egyesületünk együttműködik ebben.

Látóútra megyünk

Március 27-28-29-én Borsod-Abaúj-Zemplén megyébe látogat egyesületünk. A három napos látótútköltségeihez a Nemzeti Civil Alapprogramtól kaptunk pályázati támogatást. A három nap alatt meglátogatunk több falugondnoki települést, felkeresünk néhány történelmi várat, s megkóstolhatjuk a „hegy levét” is. Várjuk az érdeklődők jelentkezését!

Közös pályázat

Aborsói Egykori Iskolámért Alapítvánnyal közös határon átnyúló pályázatot ad be egyesületünk a falugondnokság fejlesztésére. 2006-ban már jártunk Borson, ahol Kemény Bertalan vezetésével falugondnokok és polgármesterek részvételével konferencián mutatuk be a helybelieknek (Bihar megyeieknek) a falugondnoki szolgálat jelentőségével. Az akkor megismert lehetőséggel éltek Borson, hiszen 4 környékbeli kistelepülésen már sikerült elindítani a falugondnokságot, s a Szülőföld Alap segítségével gépjárműhöz is jutottak.

Baranya és Bács-Kiskun

Március 20-án és 21-én két napos szakmai tapasztalatcserére várjuk a Baranya Megyei Falugondnokok Egyesülete tagjait Bács-Kiskun megyébe. A két napos út során látogatást tesznek Bács-Kiskun megyei falu- és tanyagondnoki településeken, találkozhatnak egyesületünk tagjaival.

Egyesületünk tagjai már két alkalommal is ellátogathattak Baranya megyébe. Bízunk abban, hogy a baranyaiak is legalább olyan jól érzik magukat vidékünkön, mint mi arrafelé, s szeretnénk, ha e találkozás alkalmából is jó baráti kapcsolatok szövődnének.

Hírek

A falu- és tanyagondnoki továbbképzésekről

Ebben az évben egyesületünk az alábbi akkreditált továbbképzéseket hirdeti meg:

Segítő szakemberek felkészítése szenvedélybetegekkel és azok hozzátartozóival való hatékony munkára – 40 kreditpontos 40 órás tanfolyam

Kommunikációs készségek fejlesztése a falu- és tanyagondnoki munkában – 25 kreditpontos 32 órás továbbképzés

Munkaerő-piaci ismeretek nyújtása segítő foglalkozásúaknak – 15 kreditpontos 40 órás szakmai műhely

Szenvedélybetegek változásra motiválásának lehetőségei és technikái a segítő foglalkozások keretei között – 12 kreditpontos 40 órás szakmai műhely

Segítség a segítőknél – falu- és tanyagondnokok szakmai tanácskozása – 8 kreditpontos 20 órás továbbképzés.

Jelentkezni lehet egyesületünknel a 76/507-543-as telefonszámon.

Meghívó közgyűlésre

Tisztelettel meghívunk és várunk Bács-Kiskun, Csongrád, Békés, Jász-Nagykun-Szolnok és Pest megyéből minden falu- és tanyagondnokot **2009. február 11-én** szerdán **Kecskemétre** az Inkubátorházba (Ipoly u.1/a. 1. emelet) egyesületi közgyűlésre.

Tervezett program:

9:00 – Érkezés, tagdíjak rendezése.

10:00 – Fotópályázat eredményhirdetése.

10:20 – Az egyesület elmúlt évi munkájának értékelése.

Frieberth Gábor elnök

Közhasznúsági jelentés és

számvetési beszámoló 2008-ról.

A Felügyelő Bizottság jelentése.

A 2009. évi munkaterv és költségvetés.

Pályázati programjaink, továbbképzések.

Pályázati lehetőségek, tagfelvétel.

14:30 – Ebéd

Visszajelentkezéseket legkésőbb január 31-ig várunk!

Búcsúznak Paska Istvántól

Döbbenet és gyász a kis faluban. Tragikus hirtelenséggel, betegségben elhunyt Bácsszőlős község falugondnoka, Paska István. 51 éves volt.

Kevés idő adatott meg neki a földi életben. Pedig családja, gyermekei, kis unokája nagyon számított rá, ugyanígy az őt falugondnoknak választó emberek. A falugondnoki há-

lózat megalakulásától, 1995 óta volt gondnoka a falunak, a szó legszorosabb értelmében. Segítőkézsége határtalan volt, mindenkinek segített, mindent megcsinált, sohasem mondta, hogy „nem”. Napról napra szállította az ebédet, bevásárolt, ügyet intézett. Idősekkel, betegekkel, „elesettekkel” szemben különösen együtt érzett. Szerette a munkáját, szerette a rászoruló embereket, akiken mindig segített munkaidőben és munkaidőn túl is. Mindenkinek rendelkezésére állt. Csendes, jóindulatú, ügyes kezű ember volt. Sajnos legyőzte a betegség. Halála nagy veszteség a családjának, munkatársainak, az egész falunak.

Isten veled, István! Hiányozni fogsz! Nyugodjál békében!

(Bácsszőlős község önkormányzata Paska Istvánt saját halottjának tekinti.)

Megállapodás a kiválasztottakkal

Egyesületünk a Tanyagondnokokkal a külterületen és a tanyavilágban élők munkavállalásának elősegítéséért című TÁMOP 1.4.1 projektünk részvevőinek toborzását sikeresen zárta, hiszen a megcélzott kilenc településről 61 hölgy jelezte részvételi szándékát.

Jelentősnek mondható a túljelentkezés, hiszen a projekt 25 nő képzését és foglalkoztatását teszi csak lehetővé. A pályázati program meghatározó elemeként kapott nagy hangsúlyt a kiválasztás folyamata, melynek során több szakember közreműködésével próbáltuk meg a lehető legjobb döntéseket meghozni.

A kiválasztást két lépcsőben valósítottuk meg. Elsőként a jelentkezők beérkezett dokumentumait tekintettük át. Megvizsgáltuk, hogy megfelelnek-e a pályázat által meghatározott részvételi feltételeknek. Álláskeresők-e, illetve a képzés indulásáig azokká válnak-e? Alacsony iskolai végzettségűeknek, illetve elavult szakmával rendelkezőknek tekinthetők-e? Az önéletrajzuk alapján előzetesen megismertük jellemzőiket, majd 2008. november 25. és december 2. között kilenc településen tartottunk meghallgatásokat, melyre az összes jelentkezőt meghívtuk egy személyes beszélgetésre.

Az interjúkon egyesületünket két szakember képviselte, és az adott önkormányzat egy-egy képviselője is jelen volt. Az interjúztatók – Szilágyi Zoltánné, Budainé Nagy Katalin, Sümeginé Ország Edit és Tóth Márta – a személyes találkozások alkalmával érdekes tapasztalataikról számoltak be. Minden jelentkező meghallgatására kellő időt szántak ahhoz, hogy biztonsággal hozzák meg javaslatukat. Eltérő életutakkal találkoztak. A jelentkezők az önmegvalósításuk lehetőségének tartják a programban való részvételüket. Ez szerencsés módon egybeesik az önkormányzatok elképzeléseivel. A jelentkezők közül sokan már régen befejezték a tanulmányaikat, 8 általános iskolai, illetve szakiskolai végzettséggel rendelkeznek. Többükben 40 év felett fogalmazódott meg a képzésük folytatásának igénye és szükségessége. A szakértők a résztvevőket motiválnak tartják a tanulá-

ra. A program pozitívuma lehet, hogy a résztvevők kimozdulnak a megszokott környezetükből, és új tapasztalatokat, ismereteket szerezhetnek.

A kiválasztásban részt vevők azt várják elsősorban programtól, hogy a jelentkezőknek utat mutat majd, és kitágítja a lehetőségeiket.

Nehéz volt a kiválasztás. A szakértők három szempontot vettek elsősorban figyelembe: a jelentkezők valós hátrányos helyzetét és rászorultságát; a közreműködő települések helyi intézményeivel való együttműködési szándékot; valamint azt, hogy a jelentkezők motivációja a segítő szakmához közelítő legyen. A kiválasztott résztvevők a program jóvoltából közel egy éven keresztül védett környezetben tanulnak és dolgoznak majd, ugyanakkor nehézséget jelenthet majd számukra, hogy alkalmazkodniuk kell a csoporttársaikhoz, az oktatókhoz, és a program kereteihez. A Pirtóról jelentkezett egyetlen hölgyet több szempont figyelembevételére alapján nem találták alkalmasnak a programban való részvételre. Így a Pirtó által felvállalt egy főt Kisszállás település vállalta át.

A fenti szakemberek a 61 jelentkezőből 25 nő részvételét javasolták a programban való részvételre. (Kiskunmajsai: 5 fő, Szank 3 fő, Csólyospálos 3 fő, Csengele 2 fő, Ópusztaszer 3 fő, Balástya 3 fő, Kisszállás 5 fő, Borota 1 fő, Pirtó 0 fő.). A jelentkezők közül többen vállalták, hogy ha valaki abbahagyja a képzést, illetve a munkát, szívesen bekapcsolódna a programba tartalékként.

A kiválasztottakkal 2009. január 8-án, Kiskunmajsán együttműködési megállapodást kötöttünk, melyben vállalták, hogy részt vesznek a tanya-segítői képzéssel kiegészített dajka szakmát adó OKJ-s oktatáson, majd 6 hónapos foglalkoztatás keretében munkatapasztalat-szerzés céljából a partner települések intézményeinek munkáját segítik. Lesz, aki a tanyagondnok mellett lát el segítő feladatokat. Lesz, aki szociális intézményben, s lesz olyan is, aki az étkeztetés területén kisegítőként dolgozik, többen pedig dajkaként fognak munkát végezni. Bízónak tartjuk az önkormányzati jelzéseket: a közeljövőben óvoda- és bölcsőde fejlesztésekre készülnek a pályázati eredményektől függően.

A kiskunmajsai összejevetelen a program résztvevőinek módja volt egymást és a pályázati programot megismerni. Sok hasznos információt kaptak a projektben való részvétellel kapcsolatban. Számos teendő vár rájuk januárban. Munkaalkalmassági vizsgálaton kell részt venniük, a biztosítási jogviszonyuk érdekében szerződést kell kötniük az APEH kirendeltségein, és számos dokumentumot kell még beszerezniük, hogy február elején megkezdhesék a képzést.

A kiválasztással párhuzamosan az oktató-csoport is folytatja munkáját. Jelenleg a képzések tematikájának véglegesítésével, és az órarend összeállításával foglalkoznak. Reményeink szerint a képzés minden jelentkező megelégedését szolgálja majd.

Tóth Márta

Figyeljünk oda egymásra!

Dr. Bank Gyula gerontológus főorvos Kecskemétről, a megyei kórházból érkezett Lakitelekre, a Népfőiskolán megtartott szakmai továbbképzésünkre.

Előadásának témája a házi patika kérdéskörében mozgott. Mit kell és mit ajánlott a házi patikában tartani, mire kell figyelni, ha állandó gyógyszereket is kell szednie az illetőnek. Felhívta a figyelmet arra, hogy a minden napokban elkerülhetetlen megfázások, vírusos felső légúti betegségek, hasmenéses tünetek kezelésére jól használhatóak a vény nélkül kapható gyógyszerek. Ezek a szerek csak tüneti kezelésre valók, és ha néhány napon belül nem javul az állapot, orvoshoz kell fordulni. Az előadás anyagából az előadó legfontosabbként az egymásra figyelést emelte ki. Egy falu- vagy tanyagondnok rendszeres és folyamatos kapcsolatot tart fenn a területén élő idős, gyakran egyedülálló emberekkel. Már egy odafigyelő ránézéssel sok mindent észrevehet egy ismerős gondozó.

Árulkodó a bőr színe, különösen, ha korábban másmi-lyen volt. A vérnyomásmérés során, ha hozzáérünk a bőrhöz, érezzük a hőmérsékletét, esetleg nyirkosságát. Az új, korábban nem tapasztalt jelekről meg kell kérdezni a gondozottat, mióta van; ha szükségesnek látjuk, javasolni kell, hogy forduljon orvoshoz. A vérnyomásmérésekről vezetett

napló nagy segítséget jelent az orvosnak a kezelés megválasztásánál. Tudni kell, hogy a kezeletlen magas vérnyomás agyvérzés veszélyét rejt magában, aminek tünete a beteg részleges vagy teljes bénulása lehet.

A rendszeres személyes kapcsolattartás során néhány mondat váltása után kiderül, hogy az idős ember agyi vér-ellátása rendben van-e. Az életkorból adódó vérellátási za-var zavartságot, feledékenységet okoz, mely enyhébb vagy súlyosabb mértékű lehet. Sajnos egy enyhébb állapot is fordulhat súlyosra, akár rövid idő alatt is, és a feledékenységgel még életveszélybe is sodorhatja magát az idős ember.

Fontos figyelni a szemre, ami a régi magyar mondás szerint a „lélek tükre”. A depresszió jelei, kábítószer használat szintén a pupillákon hagy nyomot.

Szóba került a folyadékfogyasztás fontossága. Köztudott, hogy a gyerekeket és az idősek könnyen kiszáradnak a nyári hőségben is, és ugyanez a veszély áll fenn egy hasmenéssel, hányással járó megbetegedés esetén is. A tünet oka lehet egy felső légúti fertőzés kórokozója, ami áthalad az egész szervezeten, de tartós panaszok esetén mindenképp ki kell deríteni az panasz okát.

Fontos tehát, hogy figyeljünk oda egymásra, és szükség esetén segítségért forduljunk szakemberhez!

Földiné Pártos Gabriella

Hideg van

A 2009-es esztendő nagyon hideg napokkal köszöntött ránk. Nem ritka a –10 Celsius fok körüli, és sokszor az alatti hőmérséklet. Ez egy erősebb, fiatalabb szervezetnek is nagy próbatétel, hát még egy beteg, legyengült idős embernek.

Elképesztő hírt hallottam a minap. Az év első öt napjában harmincan haltak meg kihűlés miatt Magyarországon! Ennek csupán 10 százaléka volt hajléktalan. A többi? Városokban, falvakban, tanyákban, a saját lakásukban fagytak meg. Ha rokonai nem is, de szomszédjai biztosan voltak.

A falu- és tanyagondnoki szolgálatok elterjedésének köszönhetően már sok településen dolgozunk. Sokszor mi vagyunk azok, akik az egyedül, elszigetelten élő idősekre ajtót nyitunk. Ismerjük, látjuk az életkörülményeiket. Sokaknak csak egy kis kályha vagy „sparhelt” biztosítja a melegedést. Az elegendő tűzifa és szén megvásárlása is probléma.

Azon túl, hogy mi is fokozatosan figyelünk rájuk, tegyünk meg még valamit. Beszéljünk erről a gondozottjainkkal, kérjük meg őket, hogy figyeljék a szomszédjaikat. Látják-e az utcán például boltba menni, vagy havat seperni? Felhívta-e a redőnyt? Van-e világosság a házban? Füstöl-e a kéménye? Ha bármi szokatlant észlel, szóljon nekünk. Le-

het, hogy van tüzelője, csak éppen begyújtani nem bír. De lehet, hogy a tűzifája fogyott el.

A kialakult helyzetet mindenképpen orvosolniunk kell. Egy-két nap egy fűtetlen lakásban bizony komoly következményekkel járhat. A lényeg, hogy figyeljünk egymásra!

Nagy Zsoltné
Csárdaszállás

Szenti Tibor tanulmánya a dél-tiszántúli tanyarendszerről

Pezsgő élet a határban

Szeremlei Sámuel az 1907-ben megjelent várostörténeti monográfiájának harmadik kötetében, a 187. oldalon a következőket írta: „*Lambion* császári mérnökkari tiszt ez időben [1695 augusztusában] térképet és rövid leírást készítvén Szegedről és környékéről, a Tiszától Gyuláig nem talált emberi lakóhelyet. Csak Szentestől jegyzi meg, hogy »falú, magyarok lakják«, Makóról, hogy »nagy falú, de nem lakják, a házak mind romban hevernek«, rólunk pedig: »Wasarhel, nagy falú, hol a házak még megvannak, de nem lakják...«”

Miután a török alóli fölszabadító háború csatározásai térségünk mezővárosainak levéltárait fölégették, a népességet lekaszabták vagy elmenekültek, csak kevés írott anyagunk maradt arról, hogy milyen lehetett az a középkori szállásrendszer, amely a környékre jellemző volt. A kiváló régész, dr. Béres Mária, az 1990-es években Csomorkány mezőváros Árpád-kori templomromjánál végzett ásatása során olyan női sírokra bukkant, amelyekben az arany értékével megegyező velencei csipke töredékei kerültek elő, jelezve azt a gazdagságot, amely a jelentős utaktól, ipari és kereskedelmi központoktól távol eső vidékünkön, a mezőgazdasági termelésből eredt.

A 18. század elején, az elhagyott dél-tiszántúli mezővárosokban megindult a visszatelepülés, és vele párhuzamosan a lakatlan puszták folyamatos művelésbe fogása. A népesség növekedésével a lakott belterülettől egyre távolabb kellett kijárni, és jogos igény merült föl az időszakos kint lakásra, valamint a vetésekben károkat okozó állatok rendszabályozására. Az újkori szállásrendszer kialakulása csak a legeltetésre kijelölt puszták *elkülönözése* után, Hódmezővásárhely határában 1743-tól következett be. A Pusztán és a Tisza akkori árterén, a Nagy-Rétben, amely évente *nyílhúzással* újraosztott *kaszáló-* és *nádlóhely* volt, megtiltották a maradandó épületek emelését. Ugyanakkor a művelésbe vett *tuguriális* területeken, a földesúr intézőjének engedélyével és szigorú építési követel-

ményei mellett – például 1753-ban a kémény nélküli épületek lerombolását hirdették – a megfelelő nagyságú jobbagytelekre, amely Vásárhelyen a föld minőségétől függően 32–34 holdat jelentett, építeni lehetett.

Erdei Ferenc megállapította, hogy a vásárhelyi tanyarendszer *történelmileg szabályszerűen fejlődött*. Ennek egyik feltétele az volt, hogy kialakult a kétlakiság. Az idős gazdák a beltelki házukban laktak, a fiatalok pedig a szállásokon gazdálkodtak. Eleinte csak téli szállásra mentek „haza”, de amint a maradandó épületek száma és terjedelme lehetővé tette, hogy a jószágok kint telelhessenek, a legények, később a fiatal család is kint maradt. A 18. század végére a Dél-Tiszántúlon már jól fejlett szállás-tanyarendszer alakult ki. Saját levéltári kutatási eredményeim alapján kiderült, hogy például az orosházi tanyák még a vásárhelyinél is „szabályszerűbben” fejlődtek. Ennek az volt az oka, hogy a falu nem rendelkezett akkora határral, hogy a gazdák a tanyáikat, akár naponta ne tudták volna ki- és bejárással megközelíteni, ezért nem is törekedtek arra, hogy például féltős, értékes szerszámaikat, jószágaikat télire tömegesen kint hagyják. Amíg Vásárhelyen a gazdaság értéke a század végére a szállásokra tevődött át, Orosházán a falusi házban állandósult.

Vásárhelyen még egy nagyon fontos tényező volt, amely növelte a szállások számát és értékét. Ez ismét levéltári kutatásaimból derült ki, hogy ti. a külterületi lakóhelyeken nemcsak a kétlakiság vált általánossá, hanem a lélekszám emelkedésével, a telkek aprózódásával és a kint lakó családok szaporodásával mind több *farmjellegű szállástanya* jelent meg. Az itt élő embereknek már nem volt a városban házuk, az egész évet a tanyán töltötték. A lakóhelyük és a munkahelyük egybeesett. Az urasági intézők nehezen boldogultak velük. A kötelező robotot hanyagolták, a közös munkát rosszul végezték el, és nem vették figyelembe az előírt termelést. Azt vetettek, ami nekik szükséges volt. A farmjelleg az elszakadást és az önállósulást

is jelentette. Ezek a gazdák önmaguk kezdték értékesíteni termelvényeiket.

Amikor 1785-ben a II. József-féle összeírásra került sor, a helyi tanács hirdetésekben könyörgött azoknak, „kiknek a városban házuk nincs és telkeiken húzzák meg magukat, hogy a kijelölt helyeken az összeírás végett jelentkezzenek.” Az *urbárium* bevezetésével a ki- és fölemelkedés lehetősége a feudalizmus végéig megrekedt. A 18. század végére a feudális terheket egyre inkább lerázó, olyan szállástanyák alakultak ki, amelyeket a ránk marad nagyszámú becsüjegyzőkönyvekben talált részletes vagyonleltárak és épületleírások alapján, néprajzilag már tanyának nevezhetünk. A Pusztá és a Rét kivételével Vásárhelyen nem volt olyan külterület, ahol a tanyásodás elmaradt volna.

A gazdasági fejlődés magával hozta, hogy a reformkorban elindult a polgárosodás. A vagyonleltárakban a tanyás gazdák városi házában megjelentek a könyves tékák, a sűrűbben lakott tanyarészekeken telenként az írástudók a környék gyermekeit a számolásra, betűvetésre és olvasásra oktatták. A fejlődést a veszített 1848–49-es forradalom és szabadságharcot követő megszorítások és üldözések ideiglenesen fékeztek. Már a 18. század végére elszaporodtak azok az elemek, akiket a hirdetőkönyvben így jellemeztek: „nékiek bűdös az munka.” Az uraság a betakarításkor megfelelő bérezésért munkásokat keresett, de „inkább otthon lustálkodtak és családtagjaikat is erre nevelték”, de télen, amikor elfogyott az ennivaló, és az uraság a szegénység számára a *granáriumot* megnyitotta, nem áttalottak az ingyen gabonáért eljönni.

A gazdagodó tanyarendszer ki-termelte a betyárvilágot. Békés vármegye előljárói nem egyszer panaszos levélben fordultak Vásárhely vezetőihez, hogy a Pusztán bujkáló betyárok területükre átcsapnak, és emberéletben, valamint a gazdaságokban súlyos kárt tesznek. A rablóbandák a tanyás gazdák rémeivé váltak szerte az Alföldön. Nem igaz, hogy a nép szerette a zsványokat.

Egyes pásztorok *lappangtatták*, és a szépírók romantikus ábrázolása tette őket népi hőökké. Ezt elősegítette, hogy történetüket az 1850-től a szabadságharcban résztvevő, bujdosó katonák megsegítésével gyakran egybemosták. Folklorunkban született meg az a betyár, aki igazságot tesz és csak a gazdagoktól veszi el, ami szükséges, de szétosztja a szegény nép között. Négy dél-alföldi levéltár vonatkozó, több folyómeter bűnpe-reit tanulmányoztam. Egyetlen ilyen esettel sem találkoztam, annál több olyan üggyel, amikor még a szegény gazda utolsó tehenét, vagy télire eltett ételmét is elrabolták, vagy a gyermekágyat fekvő asszonyt megkínózták, hogy adja elő a nem létező pénzüket.

A Bach-korszakban szerte a Dél-Alföldön, különösen a tanyákon addig, elsősorban a nők által használt tarka, színes ruhák a gyász és néma ellenállás jeléül elszürkültek. Változott népviseletünk. Ezekben az években alakult ki, és mindkét nemnél maradandóvá vált a sötét szín, főleg a polgáriasság jellegű, fekete ruhaviselet. Ezt a korszakváltást jól tükrözték a vagyonleltárakban talált ruhák leírásai. Az 1850-es évektől a külterületen megindult a szélmalomok tömeges építése, a Pusztá, majd az 1860-as években a Rét kiosztása, és az itteni tanyásodás. Elkezdődött a Tisza, Maros, Körösök árvízvédelmi munkája, a Hód-tó és a kollaterális erek lecsapolása, a kiszáritott területek művelésbe vétele. Nem volt határrész, ahol ne működött volna szatócsholt, kovács, bognár és kerégyártó műhely. A makói és a vásárhelyi festett-faragott népi bútorok az 1830-as évektől asztalos népművészetünk ékszerévé váltak! A tanyarendszerből *tanyavilág* fejlődött. Itt nem alakult ki az anyatelepülésektől elkülönülő, önálló népi kultúra. Vásárhelyen, ahol három különböző fazekas központ működött, a tanyavilágban egyetlen gölön-csér sem dolgozott. A parasztember éltette a házi- és népi ipart, hiszen a legnagyobb vásárlója és használója volt. Leginkább itt őrződtek meg azok a darabok, amelyek ma múzeumaink féltett kincsei.

A kiegyezés után rohamosan továbbfejlődött a tanyavilág. A 19. század utolsó évtizedeiben építeni kezdték az iskolákat, megjelentek az olvasóköri-ek. Vásárhelyen csak a külterületen, a be-

Csajági pléh Krisztus

tiltásukig több mint hatvanat tartottak számon. Az sem volt tehát igaz, hogy a tanya a szegénység, az elmaradottság, a kulturálatlanság fészke volt. Ezekben az évtizedekben ugrásszerűen fejlődtek a mezővárosok is. Ekkor alakultak ki a főterek, Makón a hagymás, Vásárhelyen a gabonás és nagyállattartó módos gazdák jellegzetes házai. Ezekben már nem az udvaron a disznóól volt a meghatározó, hanem a padolt, villanyfényes szoba, benne később a zongora és könyvesszekrény. Akinek lehetősége volt, jól tanuló fiát iskoláztatta és belőlük alakult ki a parasztpolgári értelmiség. A gazdák lakhelyük fejlődésének segítői voltak. Egyik saját költségén közutat fúratott, mások földjükből ingyen telket adtak az olvasóköri-ek, iskolának, vagy termelvé-

nyeikkel segítették megvalósulásukat. Amikor ezeket az épületeket lebontották, a falakból fémszelencékbe zárva előkerültek az adományozók nevei és a közösbe adott értékek jegyzéke.

Ez a korszak nemcsak haladást teremtett. A nálunk késve jelentkező ipari forradalom hatására megjelentek a gőzgépek, aratógépek, cséplőgépek. Nagyon sok *kétkézi* munkás (ahogy Tömörkény írta helyesen) vált munkanélkülivé. A szociális gondot fokozta, hogy a gátépítő kubikmunkák ez idő tájt fejeződtek be, és itt is jókora munkaerő szabadult föl. A telkek elaprózódtak, új földterületek kiosztása már nem volt lehetséges. A földéhséggel együtt megjelent a nélkülözés és bizonytalanság.

(Folytatás a 10. oldalon)

(Folytatás a 9. oldalról)

Nem győzöm eleget írni, hogy történelmünk során a szociális gond mindig akkor keletkezett, amikor a tanyai termelés nem tudta ellátni a szegénységet; amikor az a szikra, amely a tanyák mélyéről indult el, a polgárosodó mezővárosban vetett lángot. Ez a folyamat itt, a Viharsarokban szocialista politikai köntösben, a 1890-es években agrárrendülésekben jelentkezett, és a két világháború között aratósztrájkokban, tüntetésekben folytatódott.

A török hódoltság óta olyan mérhetetlen pusztítás nem volt, mint ami területünkön az első világháborúban bekövetkezett. Létszámához képest a legnagyobb emberáldozatot Orosháza, Szentés és Vásárhely hozta. Mivel e településeken a lakosság zöme földműves volt, akiket egyik rezsim sem kímélt, ők véreztek legtöbben. Nem véletlen, hogy Vásárhelyen több mint háromezerre tehető az áldozatok száma, akik elsősorban tanyai parasztokból kerültek ki. Nem volt olyan család, amelyik nem gyászolt. Az emberáldozatnál is súlyosabbnak bizonyult a viharos gyorsasággal járó társadalmi átalakulás, amely elsősorban a családszerkezetet érintette. Szétzúzta a *nagycsaládi* köteléket, amely a tanyai termelési rendszernek is egyik alapköve volt. Erkölcsei romlást, a kulturálódás nyomába lépő civilizációs ártalmakat teremtett. Mindehhez hozzájárult a trianoni békediktátum, amely az évszázadok során kialakult gazdasági kapcsolatokat is bénította, súlyosan befolyásolva a termelvények értékesítését, és vele a tanyai parasztember életét megnehezítette.

Az 1930-as években kezdett a gazdaság talpra állni. Ezt a klebelsbergi külterületi iskolatelepítések, az elszakadási mozgalmak következtében kialakuló és fejlődésnek induló pusztaközpontok, tanyacsoportok is bizonyítják. Ugyanakkor a fasizálódás, a háborúra való készülődés előre vetette, hogy ez a fejlődés nem lesz tartós. A második világháború újabb súlyos embervesztést eredményezett. Darvas József író őszintén beismerte, hogy az államalapítás óta népünket olyan mérvű társadalom-átalakítás nem érte, mint a magángazdálkodásról a szovjet típusú közösségi termelésre való áttérés, és a keserves küzdelemmel, évszázadok szorgos munkájával összekapart ma-

gántulajdon elvesztése. A tanyavilág máig fölmérhetetlen családi drámák és tragédiák színterévé vált. A két szövetkezetbe terelés időszakában megindult a tanyátlanítás. Erdélyben nem volt olyan hatékony a falurombolás, mint vidékünkön a tanyapusztítás. Hetek alatt egész dűlősorokból tűntek el a tanyák.

Vásárhelyen 1950-ig közel 7000 tanyaszámot osztottak ki. Az 1910-es népszámláláskor a vásárhelyi külterület országosan még a harmadik legtanyásabb volt: az összlakosság 39,3 százaléka lakta. 1971-ben már csak 2704 tanya létezett. 2001-ben, az 1950-ben kijelölt négy tanyaközpontban 1176, míg a szórványtanyákon 1691 fő élt, összesen 4084-en. 2003-ban a 807 külterületi lakóhelyből 709 volt a tanya. 2006-ban a szórványtanyák száma csupán 687, de egy részük hobbitanya, a másik elhagyott, romos, beszántásra váró. Olyan tanya, amelyben valamilyen mezőgazdasági termelés folyik, jó, ha 400 van. A tanyalakók zöme előregedett, beteg, mentálisan sérült, állandó segélyezést, ellátást, odafigyelést igényelnek. Mások a városi teherviselés elől menekülő tanyalakók, vagy kimondottan lumpenelemek, akiknek nincs állandó munkahelye és keresete.

Ennek az állapotnak a kialakulásához hozzásegített a rendszerváltoztatás után, az első szabadon választott kormány hibás agrárpolitikája. Amikor a szövetkezetek már kezdtek valamennyire talpon maradni, feloszlatták. Értékeiket a vezetők áron alul széthordták. Nagyon sok munkahely megszűnt. Amíg a Duna-Tisza közti Homokhátságon, ahol a III. típusú szövetkezet működött, és a gazdákat meghagyták a tanyájukban, jelentékeny fejlődés tapasztalható, a Tiszántúlon ma a tanyavilág az önfelszámolódás időszakát éli. Akik kárpótlásként visszakérték ősi birtokaikat, legtöbben mára szabadulnak tőle. Rájöttek, hogy a korszerű gazdálkodáshoz nem értenek. A kapott területek nem elégségesek, beruházásra nincs alaptőkékük, hitelt túlzó kamatra kapnak, szétagolt földjeiket képtelenség ráfizetés nélkül beművelni. Kiöregedtek, és a fiatalokat az infrastruktúra nélküli, súlyos közbiztonsági gondokkal küzdő, lakatlan pusztasággá vált külterületre még erőszakkal sem lehet kiköltöztetni. A szerződéseket nem tartják be, a meg-

termelt áru értékesítése megoldatlan, végül a kialakuló újabb világválság és túltermelés az eladást nehezíti.

Régen a föld *anyaföld* volt, és a paraszt a pogányhit örököseként, mítikus *Földanyának* tisztelte, ahol nemzedékek születtek, éltek és temetkeztek, ezért számára a családja jövőjét és a hazát jelentette, amelyért, ha kellett vérért áldozta. Mára csupán árucikk, amelyet pénzért lehet forgatni, de lelki kapcsolat már nem fűződik hozzá. Az marad talpon, akinek nagyobb területe van, ezért kezd kialakulni az új nagybirtokrendszer. Ide már nem építenek tanyát. A vásárhelyi műszaki iroda nyilvántartása szerint, évente átlagban három tanyaépítési engedélyt kérnek és ugyanennyit tanyabontásra. Látszólag ez egyensúlyt biztosít. Csakhogy az építési engedély nem lakóházra, hanem jókora tárolókra, vagy silókra vonatkozik, míg a bontás mindig lakóépületet is érint.

A szántóvető, a paraszt, a földműves fogalmak megszűntek. Helyette mezőgazdasági vállalkozóké a birtok és a haszon, a kétkézi munkások többnyire éhbérért foglalkoztatott, faluról, városból kijáró, időszakos alkalmazottak. A tulajdonos a városi villájából irányítja a munkaellenőrt, aki felügyeli az alkalmazottakat. Ha bárki megkérdezné tőlem, hogy mi a mai tanya jövője? Azt felelném, nem tudom. Az bizonyos, hogy a hagyományos tanyavilág életmódjával, kultúrájával visszahozhatatlanul megszűnt. Atlantiszként egy világ süllyedt el.

Amikor De Gaulle egyik beszédében korholta a francia társadalmat, mérgében azt vetette szemükre, hogy mit lehet kezdeni egy olyan néppel, amelyik több mint ezerféle sajtot gyárt. Menyire örülnénk, ha volna olyan magántermelő piacunk, amely ezerféle megbízható, állandó minőségű terméket állít elő. Másként nézhetnénk a jövőt. Mi, idős nemzedék örülünk, hogy még láttunk szép tanyát, szorgos gazdát, tisztességes külső munkaerőt. A lakott külterület jövője ebben a térségben a naponta ellentmondásosan változó kül- és országos belpolitika játékszín-terévé változott, amelyet helyileg nincs módunkban irányítani, csak romboló intézkedéseiket tompítani és lassítani!

(Megjelent a Makói HISTÓRIA
2008/2-3 számában)

Történelmi helyszíneken

Az elmúlt évben, december 12-én tartotta a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanya-és Falugondnokok Egyesülete évváró ünnepségét. Örömmel vettük a meghívást a Falugondnokok Duna-Tisza Közi Egyesülete nevében.

Muhi község Miskolctól 15 kilométerre, délre található a Sajó partján. A régészeti leletek tanúsága szerint a kőkortól lakott volt. 1241-ben a közelben zajlott a muhi csata, amelyben a tatárok legyőzték IV. Béla seregét. A csata emlékművénél álltunk meg először. Mesterséges dombon, jelképes sírhalom áll. Fakeresztek őrzik a keresztény hősök emlékét.

Muhiban délután 3 órakor kezdődött az ünnepség. A település karácsonyi díszvilágításban pompázott. Úgy tűnt a falu apraja-nagyja fogadja a megye minden részéről érkező falu- és tanyagondnok vendégeket a művelődési házban.

Ötszázhatvanhatan laknak a településen, 202 házban. Így, mint egy nagycsalád, összetartanak. Örömmel mutatták be gyönyörű, virágos, tiszta falujukat. Mivel tél volt, a szép főtéren megcsodáltuk a hatalmas adventi koszorút, amit a falugondnok segítségével állítottak, még a hatalmas gyertyákat is a helybéli falugondnok, Csanálosi Jánosné Nóri öntötte. Elsétáltunk a IV. Béláról elnevezett általá-

nos iskolába. Nagyon érdekes, hogy összevont alsó tagozatot működtetnek, tagintézményként. Két, nagyon jól felszerelt tanteremben tanul a négy osztály. „Minden gyerekre egyénileg tud figyelni a tanító, diákjaik sikeresek” – mondta az igazgatónő.

Az óvoda is egy gyöngyszem. A faluban alap orvosi ellátás, mobil posta, teleház van. Sport centrum is működik, melyben szinte minden gyerek, naponta 3 óra után focizik, sportol, mondta örömmel a tele ház vezetője. A séta során megtudtuk, hogy a település vezetősége és a lakosok is sokat áldoz-

tak a falukép javítására, virágos szigetek, közösségi pihenőhelyek, parkok, játszóterek kerültek kiépítésre.

Amikor visszaértünk az ünnepség helyszínére, a művelődési ház színpadán az összes általános iskolás gyerek együtt énekelt nekünk. „Itt mindig mindenki szerepel” – árulta el a polgármester asszony.

A Segítsünk, de hogyan? Csináljuk, de hogyan? című bemutatóból megismerhettük a borsodi egyesület munkáját. Ekkor kapták meg a 2008-ban továbbképzéseken résztvevő falugondnokok a tanúsítványokat is. Mi is bemutatkoztunk. Egyesületünk munkáját Csörszné Zelenák Katalin ügyvezető és Sümeginé Edit részletezte. Polyák Tibor és én a saját településünket, tanyagondnoki munkánkat ismertettük. Egy falugondnoki totóval is készültünk, s a legügyesebbeket egyesületünk pólójával ajándékoztuk meg. A vacsora után sokáig beszélgettünk, ismerkedtünk. A helybéli falugondnokokkal a tavaszi látó-utat terveztük.

Hazafelé jövet még a szomszéd településre Ónodra, a híres országgyűlés helyszínére is betévedtünk. Az év legvilágosabb, teliholdas éjszakájában jöttünk haza. Annyira világos volt, hogy az Északi középhegység kontúrjai is látszottak...

Lászlóné Zsiros Mária

Gyógynövénytár

Máriatövis (Silybum marianum)

Népies neve: öszbogatás (A máj-, epebetegségek gyógynövénye)

A növény leírása:

A fészkesvirágzatúak (Asteraceae = Compositae) családjába tartozik. Mediterrán vidékről származó egyéves tüskés növény (1–1,5 m magas). Hazánkban termesztik, de utak mentén, réteken, legelőkön is megtalálható. Sok fényt és meleget igényel, de jó szárazságtűrő. Kaszattermése van.

Hogyan gyűjtjük?

Gyógyászati célokra általában a növény érett magját hasznosítják, de szárított formában a föld feletti leveles hajtásrésze is felhasználható. A nyári hónapokban gyűjthető.

Mi van benne?

A termésfal tartalmaz szilimarint, többféle flavonolignán keverékét. A főkomponensek a szilandin, szilibin, szilihérmin, szilikrisztin. A növényben található még flavonoidok, szterolok.

Mire jó?

A szilimarint (és vegyületei) antioxidánsként, szabadgyökfogóként védi a májat. Fokozza a májsejtekben a ribonukleinsav, illetve a fehérjeszintézist is. Heveny májgyulladásban, májzsugorodással járó betegségekben alkalmazható, valamint gyógyszerek okozta májkárosodás kezelésére, megelőzésére kiváló szer.

Hogyan használjuk?

Tea enyhe emésztési panaszokra: Csészésként egy teáskanálnyi érett magot szétmorzsolunk, leöntünk forrásban lévő vízzel, és negyedóra múlva megsűrjük. Napi három alkalommal étkezések előtt fogyasztunk egy-egy csészét.

Jó tudni!

A tea nagyon alacsony koncentrációban tartalmaz szilimarint, májbetegségek kezelésére inkább az izolált szilimarint tartalmazó gyógyszerkészítményeket válasszuk.

Érdekessége:

A fákban szegény vidékeken tüzelőanyagnak is használták.

Legyen jó, tegyen jót!

Adjon esélyt másnak és adjon esélyt magának, hogy jobb legyen! Sokszor elég csak 1 mozdulat.

1 szó.

1 perc.

1%.

Ajánlja fel adója 1%-át egyesületünknek!

Adószámunk: 18355525-1-03

Egyesületünk támogatása

Egyesületünk folyamatos működéséhez – a pályázati program- és működésfinanszírozás mellett – az egyéni tagdíjak és a falugondnokságokat működtető települések támogatása jelentős segítséget nyújtott 2008-ban is.

A támogatásokból és tagdíjakból részben finanszírozni tudtuk az egyesületi hírlevelet, a kunfehértói családi napot, a lakiteleki képzést, a baranyai tapasztalatcserét és több más falugondnoki rendezvényt is. A Duna-Tisza Közi Falugondnoki Hírlevelet 6 alkalommal 600-600 példányban megjelentettük, s térségünkben minden falu- és tanyagondnoknak és minden falugondnoki szolgálatot működtető önkormányzatnak és partnereinknek is eljuttattuk. Rendezvényeinken falu- és tanyagondnokok, települési polgár-

mesterek és jegyzők valamint intézményvezetők is szép számban képviseltették magukat.

Köszönjük mindazok segítségét, akik hozzájárultak, hogy a 2008-as évben is sikeres programokat és eredményes működést tudhatunk magunk mögött!

Egyesületünk idén is tervezi a már hagyománnyá vált rendezvények folytatását, a hírlevél folyamatos megjelentetését, pályázati programok megvalósítását. Ezért ebben az évben is számítunk az önkormányzatok támogatására, és az egyesületi tagok tagdíjaira. Egy-egy önkormányzatnak jelképes összeg az, ami egyesületünknek a folyamatos működés, kapcsolattartás, pályázati önrész lehetőségét jelenti. Ezért kérünk minden önkormányzatot, támogassa működésünket.

DUNA-TISZA KÖZI FALUGONDNOKI HÍRLEVÉL

Kiadja:

a Falugondnokok

Duna-Tisza Közi Egyesülete

e-mail: info@falugondnoksag.hu

honlap: www.falugondnoksag.hu

iroda: 6000 Kecskemét, Ipoly u. 1/A

Telefonszám:

06-76/507-543

Fax: 06-76/507-544

Szerkeszti:

Borzák Tibor, Csörszén Zelenák Katalin

Tóth Márta, Moiskó Csilla,

Tördelő: **Almási László**

Rajz: **Vida Ágnes**

Engedélyszám: 2.9/776-1/2006

Nyomda: Print 2000, Kecskemét

Megjelent a Szociális és Munkaügyi Minisztérium valamint a Nemzeti Civil Alapprogram és az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával.

